

textom neobáva, práve naopak, čitateľa k nej priamo vyzýva, a to v texte uvedenom na prebale knihy. Čitateľ je pre neho spolutvorcom a vlastný text surovinou. Literárnym dielom ako kompozíciou písaného a čítaného sa stane práve vďaka čitateľovi a ich vzájomnej myšlienkovvej rezonancii pri lektúre a interpretácii textu.

Vo „vnútri“ textového zápisu sa rozvíja „dlhá naračná veta“ Rozprávača. A z definície vety ako takej a priori vyplýva aj jej koherentnosť. Táto „dlhá veta“ nie je len jednoduchým súčtom ľubovoľne zoradených viet, ale je to „rozvíjajúci sa prúd výpovedí“ (M. A. K. Halliday – cit. podľa: Boleckí, 1991, s. 31), úzko spolu zviazaných tak, že vytvárajú určitú „syntax“ narácie. Jednotlivé výpovede sa navzájom prelínajú, prenikajú, ruší sa ich linearita, jedna vstupuje do druhej, alebo sa rozrastajú, predtým iba naznačené a nedopovedané sa znovu dostávajú k slovu. Ale stále zostávajú formálne i sémanticky zviazaným prúdom. Podieľajú sa na tom doslovné alebo synonymické opakovania výpovedí, odvolávania sa na predchádzajúci kontext a anaforické nadväzovania.

Podmetom tohto „dlhého súvetia“ je Rozprávač. Jeho vedomiu môžeme pripísať nielen usporiadanie a organizáciu rozprávania, ale aj všetky modalities výpovedí, ktoré v tomto súvetí vystupujú. Určuje aj celkový, nadlineárny význam a modálny rámec „súvetia“. Rozvíjajúci sa prúd naračných viet Viličovského Rozprávača však naruša digresiami, vsuvkami, reflexiami, poznámkami, vysvetlivkami, citátmi i pseudo- či kvázicitátmi. Tým sa linearita a obsah rozprávaneho rozpadáva, ale na druhej strane práve tieto „metatexty“ sú znakom prítomnosti „ja“, usporadúvajúceho vedomia Rozprávača. A opakuje sa sú aj spájacím ohnivkom narácie.

Rozprávač má počas narácie vedľa seba svojho čitateľa, ktorému tú svoju „dlhú vetu“ adresuje. Vytvára sa medzi nimi taká komunikačná situácia, v ktorej čitateľ môže byť oboznámený so spôsobom narácie a každú nasledujúcu výpoveď si môže interpretovať na základe predchádzajúcej, ako aj na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti. Vie, čo Rozprávač o ňom predpokladá a čo od neho (ako čitateľa) očakáva. Čitateľ teda môže „vidieť“ sémantickú koherenciu narácie.

Literatúra

APRESJAN, J. D.: Semantyka leksykalna. Synonimiczne šrodky jazyka. Wrocław 1980.

BOLECKI, W.: Spójność tekstu (literackiego) jest konwencja. In: Pre-teksty i teksty. Warszawa, PWN 1991.

FOKKEMA, D. W.: Historia literatury, modernizm i postmodernizm. Warszawa, Instytut Kultury 1994.

JENČÍKOVÁ, E.: Modalities Viličovského prózy. Slovenské pohľady 1990, č. 8.

KRAUSOVÁ, N.: Segmentácia epických textov. In: Význam tvaru – tvar významu. Bratislava 1984.

PETRÍK, V.: K charakteru Viličovského prózy. Romboid, 1991, č. 9.

K charakteristike zvukovej organizácie poviedky Juraja Kuniaka *Mám svoj vek*

Ivan Očenáš

Pedagogická fakulta UMB, Banská Bystrica

Juraj Kuniak reprezentuje súčasnú strednú generáciu slovenských spisovateľov. Narodil sa 2. júla 1955 a doterajšia životná čiara autora prechádza štyrmi výraznými miestnymi bodmi. Sú to Košice ako rodisko, Ružomberok, miesto prežitého detstva, mladosti a návratov k rodičom i miesto umeleckej inšpirácie, Praha so štúdiom elektrotechnického inžinierstva a súčasná Banská Bystrica, miesto pracovnej a tvorivej umeleckej činnosti. Výsledkom tej druhej sú nateraz dve básnické zbierky *Premietanie na viečka* (1983) a *Kúsok svetového priestoru* (1994), leporelo *Pozrime sa cez básničku* (1989, slovenské i české vydanie), dokumentárna próza *Pán Černovský* (1991 – spolu tri vydania, vrátane zvukovej knihy pre nevidiacich) a poviedková kniha *Súkromný skanzen* (1993), ktorej jedna poviedka je predmetom nášho jazykovo-štylistického uvažovania. Spisovateľ Juraj Kuniak a jeho literárna tvorba nás priťahujú nielen z dôvodu našej spoločnej príslušnosti k jednému mestu. Kuniakov debut bol ocenený ako debut roka 1983 Cenou Ivana Kraska, knihu *Súkromný skanzen* ocenili v prvom ročníku Slovenskej literárnej prehliadky - Ružomberok 1992 a jeho kniha poézie *Kúsok svetového priestoru* získala v tej istej prehliadke o rok neskôr prvú cenu.

V knihe *Súkromný skanzen* s podtitulom *Etudy o etniku* autor tematizuje príbehy, motívy jednoduchého ľudského i prírodného sveta v líptovskej patriarchálnej dedinke Černová, pričom nekomponuje zložitý dej, skôr psychologizuje jednotlivé postavy a vzťahy medzi nimi. Literárni kritici oceňujú Kuniakov originálny invenčný prístup a svojské umelecké zobrazovacie prostriedky, najmä „kreatívny jazyk“ (Kasáč, 1994). Súbor jazykových výrazových prostriedkov v *Súkromnom skanzene* výrazne a špecificky poetizuje tému, stváňované motívy do textu druhovo i žánrovo charakterizovaného ako „lyrizovaná próza až lyrizovaná neveršovaná báseň“ (Winkler, 1994). Autor sám pomenoval svoje texty etudami, čiže krátkymi cvičnými skladbami, textovými útvarmi, v ktorých sa snaživo, svojrázne a zámerne pocvičil s jazykom a významom jeho prvkov, najmä slov. Tento autorov zámer ohlasuje